

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Mikel Salaberria Kortaberria

*Lezo, Gipuzkoa
(1932)*

Aurkibidea

Biografia

Lezoko Kale Nagusiko 27an, Mandazañania etxean, jaio zen. Aita etxe horretakoa zen, ama berriz Errenteria-Oreretakoa. Ez zuten animaliarik etxean, noizbait behiren bat izan bazuten ere. Aitak Errenteria-Oreretako paper-lantegian egiten zuen lan, administraria zen. Eskolan, Lezoko eskola publikoan hasi zen baina laster aldatu zen Errenteriako Aierbe ahizpek zuten eskolara. Hamabi urterekin aitaren aldeko osaba-izeba batzuek zuten baserrira, Martixkoneara, joan zen bizitzera. Osaba-izeba horiek ez zuten seme-alabarik eta Mikel baserriko lanetan laguntzera gero eta maizago joaten zela eta, bertan bizitzen gelditu zen. Osaba-izebei baserriko lanetan laguntzeaz gain, kanpoan ere egiten zuen lan, Oiartzungo enpresa batean bulegari bezala. Baserrira baino pixka bat goraxeago egon ziren 36ko gerrako langile-batailoietan aritu ziren trabajadoreak, Martixkoneatik goraxeago zuten akanpalekua eta Mikelek oroitzen du nola zeuden antolatuta. Elias Salaberria Lezoko pintore ospetsua, bere osaba zen, aitaren anaia. Txikitatik ezagutu zituen liburuak etxean, liburu haietatik irakurzaletu zen eta geroztik ez dio irakurtzeari utzi, egunero egiten du bere saioa. Emaztea eta bi semeekin bizi da Martixkonean, osaba-izebarekin bizitutako baserrian. Beti izaten ditu liburu bat edo beste sukaldean eta gogotsu aldarrikatzen du liburuak ez direla apaletan edukitzeko irakurri eta eskuartean erabiltzeko baizik. Garai batean Lezon zegoen baserriar giroa desagertu dela dio. Bide horretatik

Zintak

LEZ-017

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Zabala, Edurne
- **Data:** 2009-11-11
- **Iraupena:** 68 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider

LEZ-018

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Zabala, Edurne
- **Data:** 2009-11-12
- **Iraupena:** 65 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Idoia

LEZ-050

- **Proiektua:** Lezoko hizkeraren grabaketak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirretxe Mitxelena, Joxe Luix - Esnaola Arbiza, Imanol
- **Data:** 1998-04-15
- **Iraupena:** 48 min
- **Euskarria:** CD

LEZ-115

- **Proiektua:** Badiako ikastola txikiak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Etxeberria, Idoia
- **Data:** 2025-03-27
- **Iraupena:** 80 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Sapsootham, Itziar

Pasarteak

1. Lezon kaleko etxeek abereak eta baratzeak zituzten

- **Erref:** LEZ-017/002
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:02:51. **Bukatu:** 00:04:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura
- Baserría » Baserríko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserría » Baserríko lanak » Baserríko animaliak

Laburpena:

Etxean behi bat izaten zuten, nahiz eta kaleko etxean bizi. Garai hartan arrunta zen kaleko etxeek abereak eta baratzea izatea.

2. Lezoren hirigintza-egitura lehen

- **Erref:** LEZ-017/004
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:04:23. **Bukatu:** 00:06:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak

Laburpena:

Lezoko kale nagusiaren ingurua nola aldatu den deskribatzen du. Kaia ingurua lehen oso desberdina zen.

3. Mutilak eta neskak aparte bainatzen

- **Erref:** LEZ-017/005
- **Iraupena:** 0:03:34. **Hasi:** 00:06:02. **Bukatu:** 00:09:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Bainuak, errekak eta uretako jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Ohitura handia zuten ur-bazterrean ibiltzeko. Urak ekartzen zuen txerri-belarra bildu eta jateko eramaten zuten etxera. Ur-bazter hartan ikasi zuten igeri egiten; adinaren arabera leku batean edo bestean egoten ziren. Orduko bainujantziak nolakoak ziren deskribatzen du. Neskak ez ziren bainatzen mutilekin batera; bai, ordea, Errotetako hondartza txikian.

4. Lezoko itsasbazterrean arrantzan

- **Erref:** LEZ-017/006
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:09:36. **Bukatu:** 00:10:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Itsasoa » Arrantza motak » Kostaldeko arrantza
- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Ontzi-motak
- Itsasoa » Lan-tresnak eta azpiegiturak » Lan-tresnak

Laburpena:

Itsasbazterrean arrantza egiten zuten txalupa zutenek. Zer aparailu erabiltzen zituzten haiek aipatzen du.

5. Fabrikak ura kutsatzen hasi zirenekoa

- **Erref:** LEZ-017/007
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:10:31. **Bukatu:** 00:13:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Natura

Laburpena:

8 urte zituenerako, Lezo inguruko fabrikak ura kutsatzen hasi ziren. Horrek ondorio gogorak ekarri zituen bai pertsona, bai animalia, bai eta lurrarentzat ere.

6. Lezoko eskolan, maisu gaiztoak

- **Erref:** LEZ-017/009
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:13:33. **Bukatu:** 00:15:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Lezoko eskolan 6-7 urte zituela hasi zen. Eskolan tratu txarra ematen zieten. Izenarengatik adarra jo zion maisuak.

7. Erreteriarra ikastera osaba baten bidez

- **Erref:** LEZ-017/010
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:15:07. **Bukatu:** 00:17:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

8 urte zituela Erreterian hasi zen ikasten Aierbe anai-arreben eskolan. 12 urterekin utzi zion eskolara joateari. Erreterian bizi zen osaba batek eraman zuen Erreteriarra ikastera. Eskola hura non zegoen azaltzen du.

8. "Lorito", Lezoko maisu gaiztoa

- **Erref:** LEZ-017/011
- **Iraupena:** 0:01:17. **Hasi:** 00:17:07. **Bukatu:** 00:18:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Zigorak

Laburpena:

<p>Erreterian Lezon baino hobeto egon zen. Lezoko maisuari "Lorito" deitzen zioten eta gaiztoa zen, kablearekin jotzen zien umeei. Dena gaztelaniaz ematen zuten eskola hartan.</p>

9. Eskolako ikasgaiak eta komeriak

- **Erref:** LEZ-017/012
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:18:24. **Bukatu:** 00:21:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Erreterian zegoela, analisi gramatikala egiteko eskatzen zieten, baina berak gramatikari ez zion ez hanka ez buru ikusten. "Geometria" eta "historia de España" gustatzen zitzairen gehien. Entziklopedia erabiltzen zuten ikasteko. Azterketarik ez zuten izaten. Buruz ikasi behar izaten zuten dena.</p>

10. Jolastu bai, baina etxetik gertu

- **Erref:** LEZ-017/014
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:23:03. **Bukatu:** 00:24:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Gurasoek ez ziren erraz uzten kalean bueltaka ibiltzen. Zer jolasetan aritzen ziren azaltzen du.

11. Eskulanak egiteko zaletasuna

- **Erref:** LEZ-017/016
- **Iraupena:** 0:04:06. **Hasi:** 00:26:09. **Bukatu:** 00:30:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Beste adierazbide batzuk

Laburpena:

Bere gisara ibiltzea gustatzen zitzaion. Behiak larrean zeuden bitartean, labanarekin eta egur puska bigunekin eskulanak egiten zituen: txalupa txikiak, belaontziak... Akwarelarekin margotzen zituen eskulanak. Belaontziak egitea konplikatuagoa zen, baina liburu zaharrak begiratuta jakiten zuen nola egin. Donostiara aquariumera joaten zen ontziak ikustera 18 urte zituela.

12. Donostiara joatea Madrilera joatearen pareko

- **Erref:** LEZ-017/017
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:30:15. **Bukatu:** 00:31:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak

Laburpena:

Donostiara tranbian joaten zen, baina beti bateren batekin, 16 urte ingururekin oraindik ez zioten Donostiara bakarrik joaten uzten eta. 18-20 urtera arte gauza handia zen Donostiara joatea.

13. Aita-semeen lanak

- **Erref:** LEZ-017/019
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:31:13. **Bukatu:** 00:33:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

Aitak paper-fabrikari egiten zuen lan administrazio-lanetan. Anaiak non ikasi eta non egin zuten lan azaltzen du. 25 urte zituela, soldadutzatik itzulitakoan, burdina-tailer batean hasi zen bera lanean; azkenean bulegoko lanetan aritu zen.

14. Irakurtzeko zaletasun handia

- **Erref:** LEZ-017/020
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:33:45. **Bukatu:** 00:37:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea
- Aisia » Kultura » Beste adierazbide batzuk

Laburpena:

Gurasoek ikasketei garrantzia ematen zioten. Lana egiteaz gain, irakurtzea asko gustatzen zitzaion Mikeli. Buruan bonbilla jartzen zuen irakurtzeko. Itsasgizon ospetsuen bidaiei buruzko liburuak oso gogoko zituen. Etxean izaten zituzten liburuak, osabak behar izaten baitzituen koadroak margotzeko dokumentatzeko.

15. Elias Salaberria osaba pintorearen izaera eta ohiturak

- **Erref:** LEZ-017/021
- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:37:06. **Bukatu:** 00:40:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Lanbideak » Artistak

Laburpena:

Osaba Elias Salaberria pintorea zuen eta ezagutu zuen: Madrilen bizi zen hura eta udan etortzen zen Lezora. Osabak paisaiak non pintatzen zituen aipatzen du. Osabaren izaera.

16. Osabak gerran sufritu eta gerora zigorra koadrotan ordaindu

- **Erref:** LEZ-017/023
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:42:39. **Bukatu:** 00:45:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Artistak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Osabak gerra garaian sufritu egin zuen: Alemanian izana, ihesi ibilitakoa... Agintari ezagunak ezagutzen zituen eta haiei esker libratu zen kartzelatik; baina koadro jakin batzuk pintatzera behartu zuten horren trukean.

17. Elias Salaberriaren ihesa gerra garaian

- **Erref:** LEZ-017/024
- **Iraupena:** 0:03:17. **Hasi:** 00:45:14. **Bukatu:** 00:48:31
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Artistak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Gerra garaian, osaba Madrildik Bartzelonara, Valentziara, Italiara eta Alemaniara joan zen ihesi. Alemanian zegoela, II. Mundu Gerra hasi zen. Gregorio Marañonek abisatu zion Espainian egoera hobeto zegoela eta bazeukala itzultzea. Ihesean zebilela, dirua non ezkutatzen zuen azaltzen du.

18. Osaba Donostiatik Madrilera eraman zuten pintatzeko gaitasuna ikusi baitzioten

- **Erref:** LEZ-017/025
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:48:31. **Bukatu:** 00:51:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Lanbideak » Artistak

Laburpena:

Osabak oso ondo egiten zuen euskaraz. Madrilera eraman zuten 14 urte inguru zituela eta han hazi zen pertsonaia ezagunen inguruan. Lehenago Donostian ibili zen ikasten eta nabarmendu egin zen bere pintatzeko gaitasunarengatik.

19. Aitona ere eskulanetan fina

- **Erref:** LEZ-017/028
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:52:48. **Bukatu:** 00:53:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Artistak

Laburpena:

Aitona doi-doi ezagutu zuen eta eskulanetan fina zen. Baserrian egiten zuen lan, baina konponketa-lanetan ere aritzen zen.

20. Sagardoa egiten aspertuta

- **Erref:** LEZ-017/029
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:53:55. **Bukatu:** 00:56:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera
- Baserria » Baserriko lanak » Sagarra, sagastiak

Laburpena:

<p>Lehen sagardotegi ugari zeuden inguruan eta sagardo asko egiten zen. Sagarrak biltzen eta garbitzen lan handia egoten zen, aspertzeraingoa. Sagarrak biltzeko tresnak aipatzen ditu. Etxerako egiten zuten sagardoa lehenengo, eta sobratzen zena saltzeko izaten zen.</p>

21. Otordu guztietan pitarra edateko ohitura

- **Erref:** LEZ-017/030
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:56:33. **Bukatu:** 00:57:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza

Laburpena:

<p>Otordu guztietan edaten zuten pitarra (sagardoa urarekin nahastuta). Pitarra sagardo hutsa baino hobea izaten zen, nahi adina edan baitzezaketan batere mozkortu gabe.</p>

22. Lezoko kaleko sagardotegiak pixkanaka galtzen

- **Erref:** LEZ-017/031
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:57:36. **Bukatu:** 00:59:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

Kalean sagardotegiak bazeuden, baina berak ohitura gutxi zuen haietara joateko. Gerora, Lezoko kaleko sagardotegiak galtzen joan ziren. Orduko sagardotegiak aipatzen ditu.

23. Sagardotegietako giroa eta gerraosteko gosea

- **Erref:** LEZ-017/032
- **Iraupena:** 0:02:31. **Hasi:** 00:59:29. **Bukatu:** 01:02:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Sagardotegietako giroaz hitz egiten du: batak bestea gonbidatzen zuen tragoa hartzera, berriketan egoten ziren, kanpotik eraman behar zen janaria zerbaitekin nahi izanez gero... Gerraostean gose handia pasa zuten.

24. Sagardotegian lanpernak jaten

- **Erref:** LEZ-017/033
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 01:02:00. **Bukatu:** 01:03:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

Garai batean lanpernak asko jaten ziren sagardotegiko giroan. Lanpernak nork ekartzen zituen aipatzen du.

25. Egurra jabego pribatuetatik ekartzen

- **Erref:** LEZ-017/034
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 01:03:54. **Bukatu:** 01:06:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Bizibidea handik eta hemendik bilatu behar izaten zuen jendeak. Egurra hartzea galarazita zegoen zenbait lekutan, jabego pribatua baitziren. Leku haiek zaintzeko bi guarda egoten ziren.

26. Prozesioa ikusi baino nahiago, sagardoa edaten jarraitu

- **Erref:** LEZ-017/036
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 01:07:00. **Bukatu:** 01:08:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak
- Aisia » Taberna giroa » Sagardotegiak

Laburpena:

Sagardotegiak itxi egin behar izaten ziren prozesioa pasatzen zenean; barruan zeudenak kalera irteten ziren, baina kalean jarraitzen zuten edaten.

27. Langile batailoiak: barrakoiak

- **Erref:** LEZ-018/002
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:00:29. **Bukatu:** 00:03:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Langile batailoiei buruzko azalpenak. Barrakoiak. Urik ez zutenez, errekarra joaten ziren garbitzera. Sarna zabaldu zen herrian. 800dik gora langile izan ziren Lezon.

28. Langile batailoiak: bideak egiten

- **Erref:** LEZ-018/003
- **Iraupena:** 0:04:40. **Hasi:** 00:03:25. **Bukatu:** 00:08:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

Langile bataloiko langileak lanean ikusten zituzten bideak egiten. Dena eskuz. Galarazi egiten zieten hara arrimatzea. Egin zituzten lanak. Aurretik beste batailoi batzuetan egonak ziren batzuek. Barrakoiak nolakoak ziren. Urte asko egin zituzten han. Hildakoak ere izan ziren. Gosea pasatu zuten.

29. Langile batailoiak: militarrek herrian

- **Erref:** LEZ-018/004
- **Iraupena:** 0:03:44. **Hasi:** 00:08:05. **Bukatu:** 00:11:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Langile batailoietako presoekin ez zuten harreman handirik. Ezin zuten asko mugitu, kontrolatuta zeuden. Herrian militarrek ibiltzen ziren; etxeetan egiten zuten lo. Gure Bordan egoten ziren. Arropa eta jatekoa herrian zituzten, eta soldaduek mandoekin igotzen zituzten.

30. Langile batailoiak: gosea

- **Erref:** LEZ-018/006
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:12:09. **Bukatu:** 00:14:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Denborarekin pixka bat hobetu den langile batailoietakoko presoen egoera. Don Mateo Alberdi apaizaren anaia zen kapitainetako bat, Lezokoa: Fermin Alberdi. Hark zertxobait lagundu ote zuen. Lapurreta txikiak, gosearen gosez.

31. Gerra garaiko oroitzapenak

- **Erref:** LEZ-018/007
- **Iraupena:** 0:04:25. **Hasi:** 00:14:20. **Bukatu:** 00:18:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Gerra nola hasi zen ez da gogoratzen, baina bai erreketek nola etorri ziren. Haien soinua du gogoan. Bonbak erori ziren Lezon, gerraren hasieran eta geroago ere bai. Don Eugenio apaizari buruzko iritzia.

32. Lezoko janari dendak

- **Erref:** LEZ-018/009
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:18:52. **Bukatu:** 00:21:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Lezoko janari dendak eta harategiak aipatzen ditu. Errenteriara ere joaten ziren noizean behin, azokara. Dendan zorra uztea ohikoa zen.

33. Urteko ospakizunak Lezon

- **Erref:** LEZ-018/011
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:21:36. **Bukatu:** 00:24:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

<p>Santa Kruz Txiki eguna jai egiten zuten baserritarrek. Pazkoetan azoka

egiten zen baserriko tresnekin. San Joan eguna. Santa Krutzak. Hondarribiko kuadrilla batzuek Lezorako joera zuten.</p>

34. Santo Kristoa eta Santi Krutzak

- **Erref:** LEZ-018/012
- **Iraupena:** 0:01:51. **Hasi:** 00:24:35. **Bukatu:** 00:26:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:

Santa Krutzetan kanpotarrak ere joaten ziren Lezora. Santo Kristoren debozioa zegoen baserri giroan. Hitz motelak, ohean pixa egiten zuten umeak... eramaten zituzten. Pilota partidak ere izaten ziren festetan.

35. Futbola ikustera eta zinemara

- **Erref:** LEZ-018/013
- **Iraupena:** 0:01:39. **Hasi:** 00:26:26. **Bukatu:** 00:28:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Ez da da dantzazalea izan. Futbol partidak ikustera joaten zen Lartzabalera; ez ordaintzeagatik egiten zutena. Errenteriara ere joaten zen igandetan, Alamedara; zinemara ere bai.

36. Arropa gutxi eta jostunak egina

- **Erref:** LEZ-018/016
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:29:32. **Bukatu:** 00:30:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Anaiei txiki geratutako arropa berarentzat zen. Jostunak egiten zizkien. Egindako arropa gutxi erosten zen. Petatxoak. Lezoko jostunak. Erreterian gehiago ziren.

37. Politika kontuetan, isiltasuna

- **Erref:** LEZ-018/017
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:30:53. **Bukatu:** 00:33:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- [Politika » Politika eta Franco](#)

Laburpena:

Lezoko Batzokia justu-justu ezagutu zuen. Itxi egin zuten gerra garaian. 14-15 urte arte ez zuten etxeko eztabaidetan parte hartzen. Isiltasuna zen nagusi gai batzuekin, beldurra. 18 urtetik gora hasi zen kontzientzia hartzen.

38. Osaben kontuak

- **Erref:** LEZ-018/018
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:33:33. **Bukatu:** 00:36:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- [Politika » Gerra zibila \(1936-1939\) » Errepresioa](#)

Laburpena:

Osaba Frantzian ibili zen; Pasaiako aduanako langilea zen, eta gero Santanderrera bidali zuten, zigortuta. Santanderko sutea. Beste osaba bat lanetik bota zuten, grebaren bat egin zuelako.

39. Ikastolaren beharra nondik sortu zen

- **Erref:** LEZ-018/020
- **Iraupena:** 0:04:58. **Hasi:** 00:37:55. **Bukatu:** 00:42:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- [Politika » Euskara eta politika](#)

Laburpena:

Etxean bazeuden liburuak, eta irakurtzen zituen. Euskararen aldeko grina hala sortu zitzaion. 1965 aldean hasi ziren. Umetan emakume batek erreztatzen erakusten zien, euskaraz (Agustina Lizarazuk lehenengo eta Manolita Larreak gero). Don Ignacio Esnal. Ez zuten titulurik eta uzteko esan zieten. Zerbait egin beharra ikusi zuten. Sare bat sortu zen inguruko herriekin.

40. Ikastolaren sorrera

- **Erref:** LEZ-018/022
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:43:11. **Bukatu:** 00:47:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- [Politika » Euskara eta politika](#)
- [Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak](#)

Laburpena:

Umeak euskaraz alfabetatu nahian hasi zirenean hasi ziren arazoak. Astero biltzen ziren. Lokal berria prestatu zuten. Herriko eskoletakoak kontra jarri zitzaizkien. Andereñoak.

41. Baserri giroa eta Lezoko euskara

- **Erref:** LEZ-018/026
- **Iraupena:** 0:03:59. **Hasi:** 00:49:07. **Bukatu:** 00:53:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Iritziak » Antzinako bizimoduari buruzkoak

Laburpena:

Lezon aldaketa asko izan dira. Bere iritzia ematen du. Baserri giroa desagertu egin da. Sagardotegiak. Euskara ondo mantendu da baserrietan. Lezon euskaraz egiten zuten umeeek. Guardia zibil baten alabek euskaraz ikasi zuten. Orain ez da gauza bera gertatzen.

42. Oraingo bertsokera, mami gutxikoa

- **Erref:** LEZ-018/029
- **Iraupena:** 0:01:42. **Hasi:** 00:56:00. **Bukatu:** 00:57:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Bertsozalea da. Oraingo bertsokera desberdina iruditzen zaio, eta mami gutxikoa.

43. Euskarari buruzko gogoeta

- **Erref:** LEZ-018/034
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 01:02:34. **Bukatu:** 01:05:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua

Laburpena:

Euskarari buruzko gogoeta. Baserri giroak eta familiak gorde du euskara ikastolak eta Euskaltzaindiak baino hobeto. Euskara belar gaiztoarekin parekatzen du, "lapaitzarekin".

44. Irakasle falangistak burla egiten zion

- **Erref:** LEZ-115/002
- **Iraupena:** 0:04:01. **Hasi:** 00:00:55. **Bukatu:** 00:04:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Zortzi anai-arreba izan dira. Herriko eskolan ikasten hasi zen, Imanol izeneko

maisu batekin. Hilabete gutxira, Madrildik etorritako irakasle falangista bat hasi zen lanean. Maisuak burla egiten zion "Mikel" izena zuelako. Errenteriara ikastera joan zen, Aierbe anai-arreben eskola batetara. Eskolak, gaztelaniaz ziren.

45. Umetan, giro euskalduna Lezon

- **Erref:** LEZ-115/003
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:04:56. **Bukatu:** 00:07:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ekonomia eta industria » Boom industrialia

Laburpena:

Umea zenean, kaleko giroa euskalduna zen Lezon. Industria garatzen hasi zenean hasi zen kanpotik jendea heltzen.

46. Erregistroak gerra garaian

- **Erref:** LEZ-115/005
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:07:58. **Bukatu:** 00:09:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera

Laburpena:

Gerran, erregistroak egiten zituztenean eskolara joaten zela gogoratzen du. Aita eta osaba abertzaleak ziren.

47. Agustina Lizarazurekin, dotrina euskaraz

- **Erref:** LEZ-115/009
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:14:30. **Bukatu:** 00:16:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:

Agustina Lizarazuren eskolan ikasi zuen Mikelek, Kale Nagusian. Kantak eta dotrina ikasten zuten bertan. Gero, herriko eskolan ikasi zuen Don Joaquín Codon-ekin. Falangekoa zen eta burla egiten zion Mikeli, bere euskal izenarengatik.

48. 850 pezeta kobratzen zituen bikarioak enkontzeagatik

- **Erref:** LEZ-115/016
- **Iraupena:** 0:02:44. **Hasi:** 00:23:06. **Bukatu:** 00:25:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak

Laburpena:

Don Mateo bikarioari buruz hitz egiten du. Astean 220 pezeta irabazten zituen Joxe Kruzek. Don Mateok, 850 pezeta kobratu zien ezkondu zirenean. 1000 pezeta eman zizkion eta Don Mateok ez zion ezer bueltatu.

49. Lezoko ikastolaren sorrera I

- **Erref:** LEZ-115/019
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:27:14. **Bukatu:** 00:30:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Lezoko ikastolaren sorrera. Don Ignacio Esnal abadeak maisu titulua atera zuen. Udaletxe atzean zegoen "Lezo Handia" izeneko lekuan etxe prefabrikatu bat jarri zuten, lehenengo ikastola izango zena. Hasiera horretan, ekimenean sartuta zeudenak: Joxe Kruz Esnaola, Joxe Miguel Treku, Manolita Korta, Iñaki Zuloaga, Joseba Urkizu...

50. Lezoko ikastolaren sorrera II

- **Erref:** LEZ-115/020
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:30:35. **Bukatu:** 00:33:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Lezoko ikastola sortzeko dirua lortzeko, Aldundira jo zuten, Manuel Lasarte Oria-rengana. Joxe Irastorza eta Mikelen osabaren abalekin, Aldundian mailegua eman zieten. Diru horrekin, ikastola izango zen etxe prefabrikatu bat jarri zuten.

51. Ikastola aurrera eramateko, tituludun irakasle bila

- **Erref:** LEZ-115/024
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:37:07. **Bukatu:** 00:40:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Ikastola izango zen etxe prefabrikatua eraikitzen, Joseba Urkizuk lan handia egin zuen. Guraso hauen helburua, beraien seme-alabak euskaraz ikasteko aukera izatea zen. Hogeit bat izan ziren lehenengo irakasleak. Tituludun irakasleak behar zituzten eta lehenengoa Agustina Pontesta eta Ignacio Esnal izan ziren.

52. Hasieran, jende gutxi ikastolaren alde

- **Erref:** LEZ-115/028
- **Iraupena:** 0:03:12. **Hasi:** 00:44:31. **Bukatu:** 00:47:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Mikel izan zen Lezoko ikastolako lehendakaria. Ikastola sortu zutenean, giro euskalduna handitu egin zen. Ordura arte oso gutxi zegoen. Ikastolarako bazkideak nola lortzen zituzten.

53. Lezoko ikastolako lehenengo andereñoak

- **Erref:** LEZ-115/029
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:47:43. **Bukatu:** 00:49:36
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Elbira Zipitriarekin ikasitako andereñoak izan zituzten irakasle bezala. Mari Carmen Goñi lekaroztarra izan zen Lezoko lehenengo tituludun andereñoa.

54. Ikastola ez zuten politizatu nahi

- **Erref:** LEZ-115/031
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:49:45. **Bukatu:** 00:51:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Batzuk, ikastola abertzaletasunarekin lotzen zuten baina Mikelek hori ez zuen nahi. Ikuskaritzakoek begi onez ikusi zuten ikastola sortzea.

55. Hexagono formako bi solairuko eskolak

- **Erref:** LEZ-115/033
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 00:51:19. **Bukatu:** 00:52:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Herri eskolak handitzeko, hexagono formako bi solairuko eskolan sortu zituzten. Lezoko ikastolaren sorreran, jende asko kontra egon zen: beste eskolak, guraso batzuk...

56. Errenteriako ikastolarekin arazoak

- **Erref:** LEZ-115/034
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 00:52:56. **Bukatu:** 00:55:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Lezoko ikastola sortu zenean, bertan ikasten zuten ikasleek Errenteriako ikastolan ikasketak jarraitzeko aukera izango zutela adostu zuten. Baina ez zen horrela izan, eta Pasai Donibanera joan ziren ikastera. Geroago, badiako ikasle guztiak batuko zituen Pasaia-Lezo lizeoa sortu zuten bertan.

57. Lezoko lehenengo ikastola, etxe prefabrikatu bat

- **Erref:** LEZ-115/035
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:55:30. **Bukatu:** 00:58:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Lezoko udaletxeak ez zien lagundu ikastola sortzeko proiektuarekin. Ikastola izango zen etxe prefabrikatua Irunetik ekarri zuten. Lursailean, gerra zibileko obus bat agertu zen.

58. Ikastolak, elizaren babesean sortuta

- **Erref:** LEZ-115/037
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:58:56. **Bukatu:** 01:01:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren jarrera
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Ikastola sortu zenean, beldur asko zegoen eta elizaren babesarekin sortu ziren.

59. Arrasateko ikastola, Lezokoaren erreferente

- **Erref:** LEZ-115/038
- **Iraupena:** 0:03:04. **Hasi:** 01:01:13. **Bukatu:** 01:04:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Arrasateko ikastola izan zuten erreferente moduan. Bertan,

kooperatibismoaren barruan sortu zen ikastola eta erabakiak hartzeko asko hitz egiten zutela gogoratzen du Mikelek. Errenteriako ikastola.

60. Lezoko ikastolaren sorrera III: herriaren laguntza gutxi

- **Erref:** LEZ-115/040
- **Iraupena:** 0:02:27. **Hasi:** 01:04:30. **Bukatu:** 01:06:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika

Laburpena:

Lezon euskara berpizten hasi zenean, Mikel ez zegoen ikastolaren kudeaketan hain sartuta. Herrian, laguntza gutxi izan zuten ikastola sortzeko orduan.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-06-09

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com